

— Édesanyám! . . .

Hozzáfutottam, öleltük, csókoltuk egymást. Még könnyezett a szeme, amikor a bizonyítványomat és a borítékot a kezébe fogta.

— Mi van ebben, fiam?

— Arany, három arany! Édesanyámnak adom, hogy a csúnya fekete ruha helyett vegyen magának szépet, másikat! És legyen ezután mindig jókedvű!

Már mosolygott könnyező szeme, mikor hozzám hajolt, hogy megcsókoljon. És ez a mosoly drágább volt nekem a világ minden aranyánál.

b) Az olvasmány által keltett élmény megbeszélése.

c) Elmélyítés.

d) Az olvasmány tartalmának elmondása.

III. Összefoglalás. a) Az olvasmányt még egyszer elolvastatjuk (a jobb olvasókkal.)

b) Irjanak a saját édesanyjukról.

Vegytan.

1940. május 1. hete.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A festőanyagok.

Nevelési cél: Az egyszerűbb festőanyagok megismerése.

Szemléltetés: A tanult festőanyagok.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A gyertyamártásról tanultak felújítása.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) A festőanyagok.

Régebben kelmefestésre csak olyan festékeket használtak, melyeket növényi és állati anyagokból állítottak elő. Ma azonban a festékek legnagyobb részét mesterségesen gyártják, leginkább a kőszénkátrány alkotórészeiből.

Tartós festőanyagok a növényekben rendszerint szintelen vegyületek alakjában találhatók s ezekből készítik erjesztéssel a festékeket. Ilyenek:

b) Az indigó igen tartós kék festék. Ruhafestésre és másolópapír készítésére használják. Kénsavas oldata a kékítő. Ma már leginkább a naftalinból állítják elő. Kínában és Indiában az indigócserje hajtásaiból készítik. A hajtásokat vízzel telt kádakban erjesztik, közben az indigó fölszabadul.

c) Az alizorin narancsvörös kristályos test. Nemcsak szövetfestésre, hanem tintagyártásra is használják. Régebben a festőbuzér gyökeréből készítették, ma a kőszénkátrány alkotórészeiből.

d) A lakmusz kék festék, melynek oldatát a savak vörösre festik, a lúgok pedig a megvörösített lakmuszt újra megkékítik. Egy tengeri zúzmóból készül.

e) A kármin piros festék; a kaktuszokon (Mexiko) élősködő bibortetűből készítik. A vörös tintának ez a festőanyaga.

f) A kátrányfestékek közül legnevezetesebbek az **anilin-festékek**, melyeket anilinnél készítenek. Az anilinfestékek színpompájuk miatt igen kedvelt kelmefestő anyagok. Idővel azonban a napfény és a szappan hatására megfakulnak. Az **anilin-fekete** a legtartósabb szín. A vöröset **fukszin**-nak is nevezik. Ez zöldes, kristályos test, melynek vizes oldata pirosra fest. Az anilinfestékekét ételek (cukorkák) és italok festésére nem szabad felhasználni, mert sokszor mérgezők.

g) A festés. A kelmét festés előtt szappanos vagy szódás vízzel mossák meg s aztán fehéritik. A festés módja a festék tulajdonságai szerint különböző. Némely festék csak akkor tapad a szövethez, ha előbb híg borkősavoldatot kevernek hozzá. Más festékeknél pedig a szövetet festés előtt bizonyos anyagokkal itatják át. Ezt az eljárást **avatásnak** és **pácolásnak** nevezik. A legfontosabb avatószer a timsóoldat.

A szövet (kelme) festését általában úgy végzik, hogy a festéket forró vízben feloldják s a kelmét megforgatják benne. Festés után kimossák a szövetet és jól kivasalják. Ha a szövetre különböző színű mintákat akarnak festeni, akkor a festéket mintás rézhengerekkel nyomják a szövetre. A nyomtatógépen annyi hengert alkalmaznak, ahány színt akarnak a szövetre nyomtatni.

III. Összefoglalás. A táblára írt vezérszavak alapján.

Alkotmánytani ismeretek.

1940. május 1. hete.

VI. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Az állam bevételei, kiadásai. Állami költségvetés.

Nevelési cél: Csak közös áldozattal végezheti feladatait az állam.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A törvényhozás, népképviseltről tanultak felújítása.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) Az állam bevételei. A nemzet képviselőinek (országgyűlésnek) egyik legfontosabb joga a közterhek megállapítása.

Az állam feladatainak megvalósítása sok kiadással jár. E kiadásokat az állam bevételeiből fedezi. Az államnak különböző bevételi forrásai vannak:

Az állam maga is gazdálkodik, éppen úgy, mint az egyes emberek vagy emberi társaságok. Vannak gazdaságai, erdei, bányái, vasútjai, gvárai. Ezekből tehát jövedelmet merít az állam.

Vannak olyan javak (pl. a só, dohány), amelyeknek árusítását az állam magának tartotta fenn, ezek az állami egvedáruságok (monopoliumok).

Az állam különböző szolgálataitért illetekeket szed (illetéket fizetünk a telekkönyvi bejegyzésekért, bírói ítéletért, útlevelek ki-